

Titokjáró Typotex

Új Könyvpiac

2011-09-01

A borító és a bevezetés szövege eligazít, honnét ezek az írások, miért ez a szereposztás. Az *akarat* című tudományos konferencia "termékei", gondolati erőterük közös, a filozófia alapkérdései közül foglalkoznak néhányval, főleg az akaratral, nyilvánvalóan, és mindezt a festészet, a képek sugárzásában teszik, átgondolva, átérezve, de érdemben nem kommentálva, nem *ismertetve* csupán a művészeti alkotásokat. "A kipeket beszélgetik" az esszéista-filozófikusok, így a Kiadó, s a festők listája eleve igen beszédes. Raffaello, Rembrandt, Blake, Rousseau, Carracci, Poussin, Lenbach. Gazdagon illusztrált kötet, szellősen tagolt szerkezet, a lábjegyzetek és "plussz tudnivalók" szemléletesen kis halványra színezett "téglalapokban" állnak számos oldal sarkában. A szerkesztők úgy vélik, "történelmük szavaktól sújtott civilizációjában... a gondolkodás szerkezete és a képek érzékletessége közötti párbeszéd elengedhetetlenül jót tesz a világ filozófiai fényű leírásának, hozzájárul a valóság hiteles megragadásához." Mivel a szerzők nem képleteket közölnek végül sem, de nagyon is érzékletes valójában mutatják be – szavakkal – az érzéki valót, mely a képek lényege, titkok ösvényeit járják világos úti vezetőkként, s ezt neveztem én így: *Titokjárás*. A Typotex Kiadó, mikor igyekezettük összefogja, közös útra vezet – az eszmefuttatások, elemzések autonómiájának teljes tiszteletében persze – máris sikert ért el: a rejtélyt és az átláthatóságot egyesíti; Musilnak, más nagy író-gondolkodóknak sem volt egyéb szándéka a maguk vállalkozásaiban. A rövidség kedvéért a szerzők munkái során a közvetlen képi megfeleléseket elhagyom.

*

Bacsó Béla – van sorsa a könyvismertetésnek! a recenzens vállalásainak! – épp egy magyar szépirodalmi könyvvel kapcsolatban előjött magánfilozófiai kérdésemhez szól, eligazítva engem, ahol bizonytalan maradtam volna. S ez a nagy kérdés: mit is akarjunk? Mit jelent a döntés? A Valami esetlegessége és a Semmi eltúlozható abszolútuma (és nullája) milyen párban áll? Ezt Bacsó a válaszában álló Héraklész (Herkules) példáján mutatja meg. Különös már az is, és európai kultúránk egységére utal, mennyire maiak (maian elemezhető) a klasszikus, reneszánsz alakok, történések. A legizgalmasabb az *akarás akarása!* Fogalmak: zavart, szenvedély közbeni döntés... ennek kivédése (ha sikerül), az akarás alacsonyabb vagy magasabb rendje... a törekvést megbéklyózó gondolat gondja. (Ld. Hamlet.) S így tovább. Fontos: az önszeretet ne béklyózza magához az embert, s főleg akkor ne, ha a Semmibe repülne ki. Mert hátha megállhat még a lábán...

*

Heller Ágnes nagy és könnyen áttekinthető apparátussal kezeli az álom kérdését, az akaratlagosságot ebben, valamint az akaratlant, a tudattalant. Milyen modernnek a Blake-képek, melyek az elemzéseket lehetővé teszik (ismétlem) érzéki konkrétummal. S mert álom és álomfejtés az egyik alaptéma, a fentebb szintű érzékiség (és az alantabb!) problémaköre is test- és szellemközelünkbe kerül. Az álmodó (az álmot látó egyén) az értelmezést miben fordíthatja saját hasznára? Mennyiben marad netán van? Feljebb jut-e valami tekervényes csigalépcsőn, avagy az értelmezés is álom-féle? (Remélem nem túlzok.) Egészen kiváló munka ez.

*

Ahogy Gábor György dolga ugyanígy. A furán szabott kifejezés (*Az akarat kiábrázolása*) nagy és szép igyekezet jele, a kép pontos (és dús) megjelenítése történelmet (történetet) és szakszerű részleteket is idéz. "Tanú-e a kép?" Elképzelhetővé teszi-e az eseményt, melyet a mai néző nyilvánvalóan nem lehetett át? S csupán a formai tökély iránti elismerés a festő jutalma, vagy akaratát is mintegy átviszi – az igazság érdekében, nem győzelemre törve, nem erőszakosan, térítő "hittel"? Igen nagy művészeti és filozófiai távlatokat ismerünk össze, váratlanul kapcsolódnak akár más-más évszázadok elemei, vélekedései, eredményei is. És a titkok titkai közben igen sokszor maradnak továbbra is termékenyen rejtélyesek.

*

Szó sincs róla, hogy a szerzők között erősrendet lehetne felállítanunk. A *szenvedély akarat*a – Izsák története – az egyik legaktuálisabb etikai kérdést boncolja. Van-e olyan magasabb elv, mely az emberiség természeti parancsát legalábbis átmenetileg felfüggesztheti? Izgalmas és szabadságot sugalló örök tétel az, hogy az emberi élet megismételhetetlen. Ez felfokozza a legapróbb döntések

jelentését is, "kiélezi" az igazság, a helyesség, a célok kérdéseit, ráadásul több történetben előadva a szerző, Gyenge Zoltán többletízgalmat is biztosít. Mivel filozófusokról van szó, akik ismereteik szerteágazó gazdagsága révén "tucatjával" adják az igen eleven (bár örökérvényű") igazságokat, hadd zárjam azzal: még fontosabb, hogy elsősorban kérdezni tanítanak, és a Kiadó is eléri szándékát, dinamizmusában mutatja be az életet... vagyis amelyik a művészetektől elválaszthatatna, ó, bár így lenne, azt. Íme...

A Képfilozófiák sorozat újabb egészen kiváló darabja! És szép.

Tandori Dezső